

Kauppan näkymät 2022–2024

Jaana Kurjenoja

Pääekonomisti

Sisällys

Liikevaihdon kehitys kaupassa	3
Työllisyyden kehitys kaupassa	11
Kuluttajien odotukset lähitulevaisuudesta	23
Vähittäiskaupan liikevaihto ja työllisyys 2021–2024	27

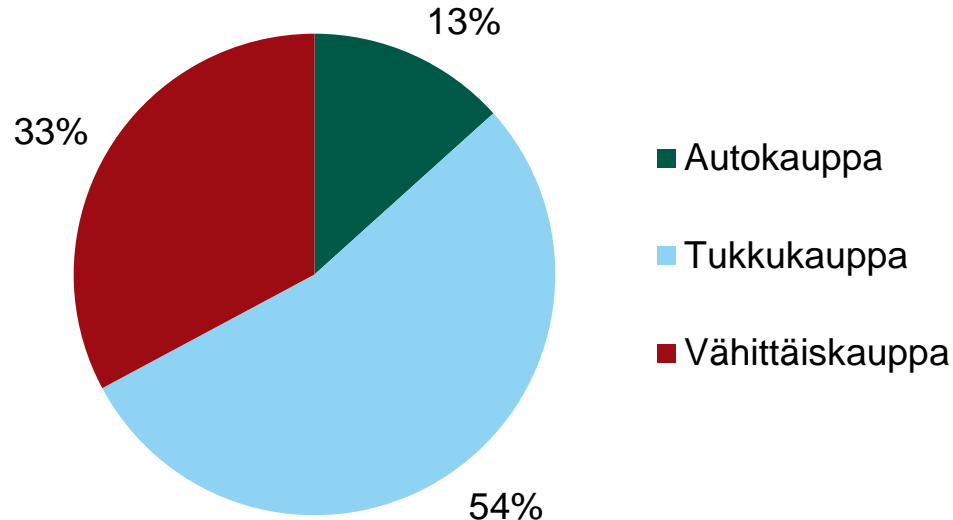


Liikevaihdon kehitys kaupassa

Kaupan myynti 2020

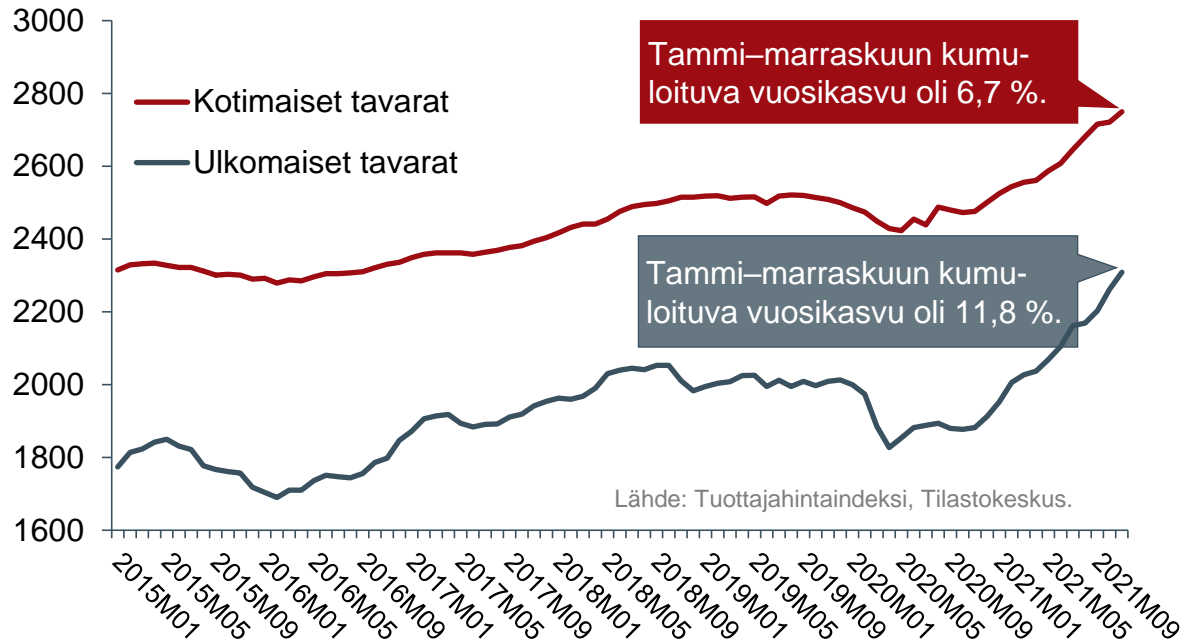
Liikevaihto 2020 yht. 127 mrd. euroa (ei sisällä arvonlisäveroa)

Huom! Luvut pyöristetty lähimpään kokonaislukuun



Kotimaisten ja ulkomaisten tavaroiden tukkuhinnat

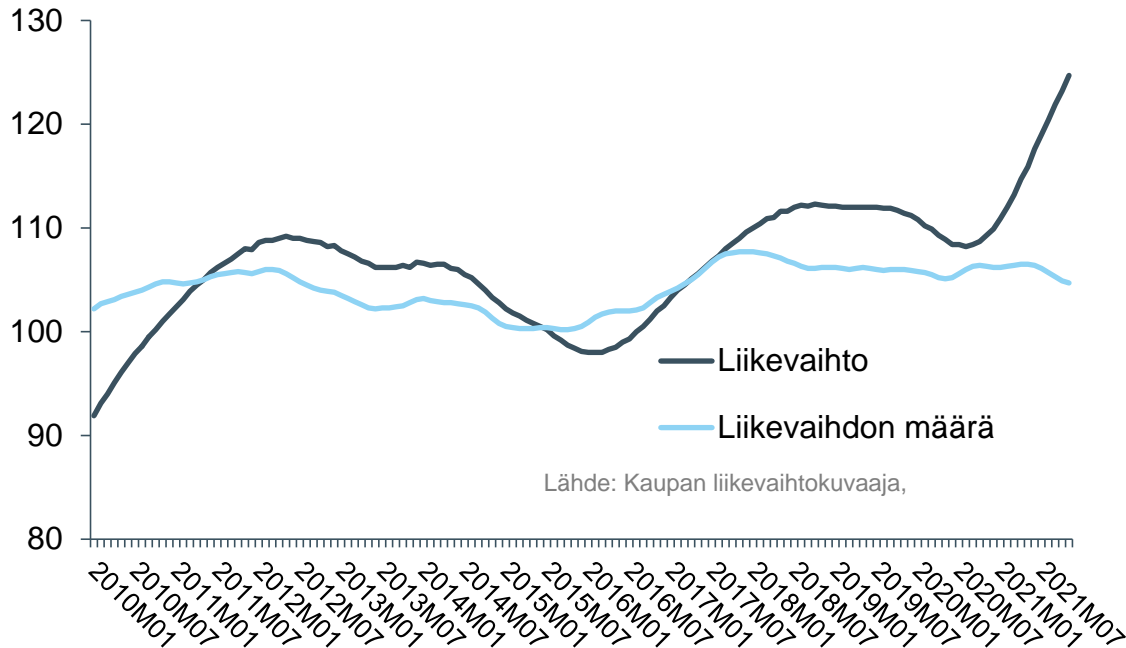
Tukkuhintaindeksi 1949 = 100, viimeinen havainto marraskuu 2021



Tukkuhintojen vuosikasvu tammi–marraskuussa oli 8,2 %. Mm. elintarvikkeiden tukkuhinnat nousivat noin 2,5 % ja energian noin 30,9 %.

Tukkukaupan liikevaihdon ja määräindeksin trendit

Indeksit kuukausitasolla, 2015 = 100, viimeinen havainto marraskuu 2021

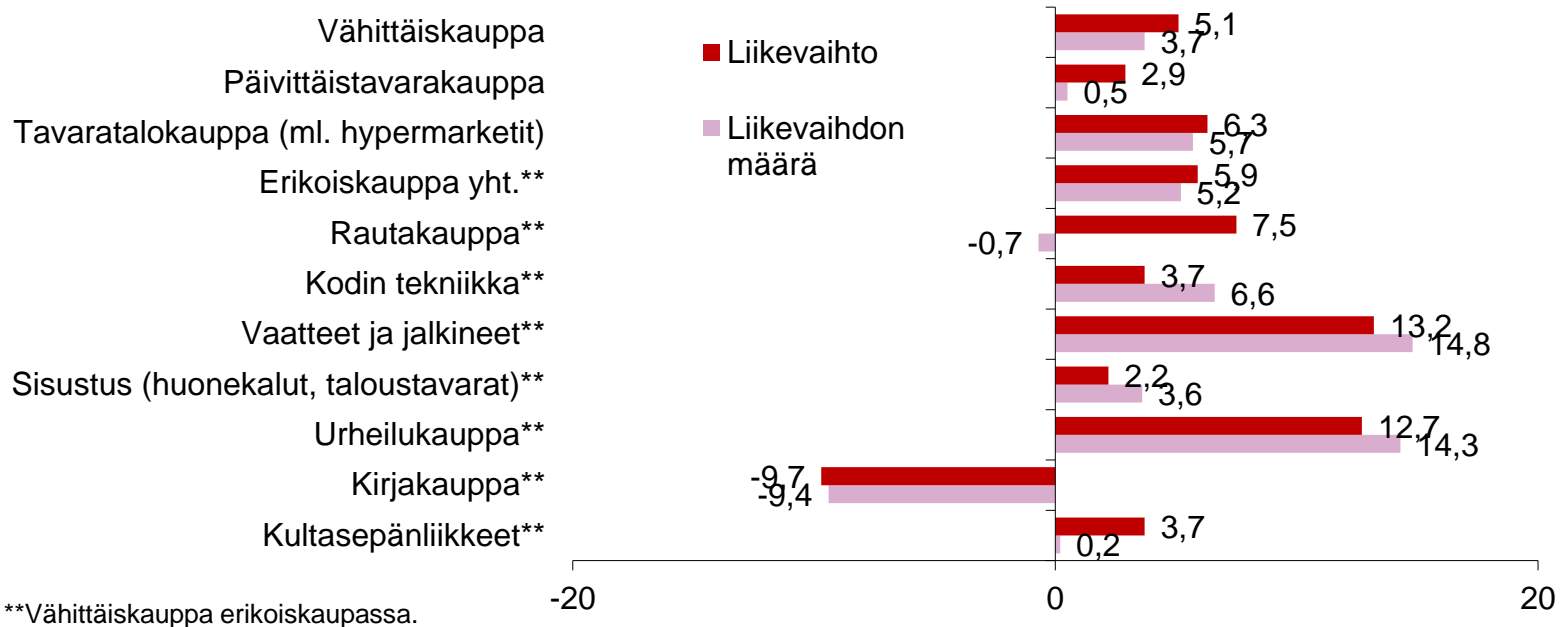


Tukkukaupan liikevaihdon trendi on noussut nopeasti tukkuhintojen nousun myötä.

Tukkuhintojen nousu nostaa myös vähittäiskaupan kustannuksia ja hintoja.

Liikevaihdon arvon ja määrän kumulatiivinen vuosimuutos vähittäiskaupan joillakin toimialoilla

Tammi-marraskuun kumulatiivinen vuosimuutos (2020–2021), liikevaihdon arvon ja määrän muutos, %



**Vähittäiskauppa erikois kaupassa.

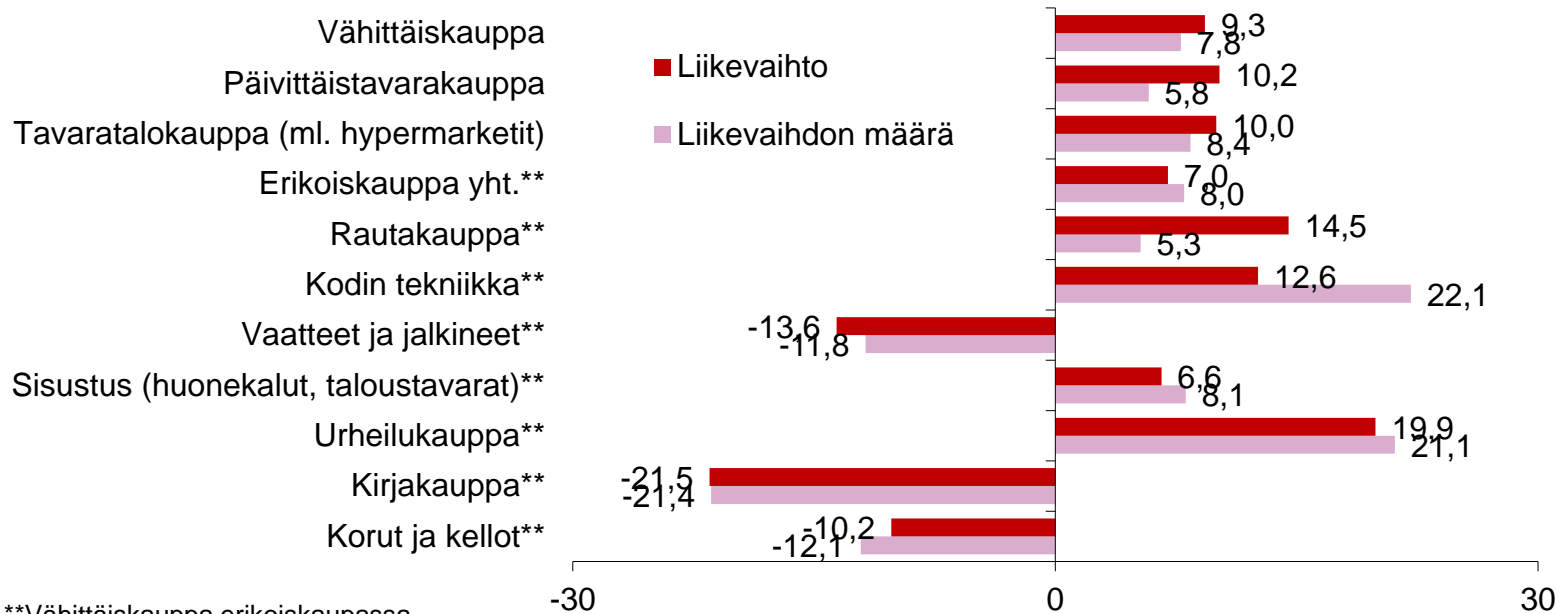
Lähde: Kaupan liikevaihtokuvaaja, Tilastokeskus.

9.8.2021

Jaana Kurjenoja

Tammi-marraskuun 2021 kumulatiivinen liikevaihdon arvo ja määrä verrattuna vuoteen 2019

Tammi-marraskuun 2021 kumulatiivinen liikevaihto verrattuna tammi-marraskuuhun 2019, liikevaihdon arvo ja määrä, %



**Vähittäiskauppa erikois kaupassa.

Lähde: Kaupan liikevaihtokuvaaja, Tilastokeskus.

Hintojen nousu alkaa näkyä vähittäiskaupassa

- Koko vähittäiskaupan euromääräisen liikevaihdon kumulatiivinen vuosikasvu oli tammi-marraskuussa 2021 5,1 prosenttia ja liikevaihdon määrän* 3,7 prosenttia.
- Hintojen nousun vaikutus alkoi näkyä vuoden viimeisellä neljänneksellä, jolloin liikevaihto kasvoi pelkästään hintojen nousun vuoksi eikä liikevaihdon määrä kasvanut lainkaan.
 - Hintojen nousun vaikutus näkyy varsinkin päivittäistavara- ja rautakaupassa, joissa liikevaihto kasvoi viime vuonna vielä reippaasti, mutta liikevaihdon määrä ei juurikaan.
 - Sen sijaan joillakin erikoiskaupan aloilla, kuten muoti- ja elektroniikkakaupassa, liikevaihdon määrä kasvoi arvoa nopeammin, eli hintataso keskimäärin laski.

* Hintavaihteluista puhdistettu liikevaihto.

Tukkukaupan liikevaihdon kasvu johtui hintojen noususta

- Tukkukaupan euromääräisen liikevaihdon kumulatiivinen vuosikasvu oli tammi-marraskuussa 2021 9,3 prosenttia ja liikevaihdon määrän* 0,2 prosenttia.
- Ulkomaisten tavaroiden tukkuhinnat kasvoivat samaan aikaan lähes 12 prosenttia ja energian lähes 31 prosenttia.
 - Saatavuus- ja logistiikkaongelmien sekä raaka-aineiden ja energian hintojen vaikutukset alkavat näkyä täydellä painolla vasta nyt tukkuhinnoissa ja lopulta myös kuluttajahinnoissa.

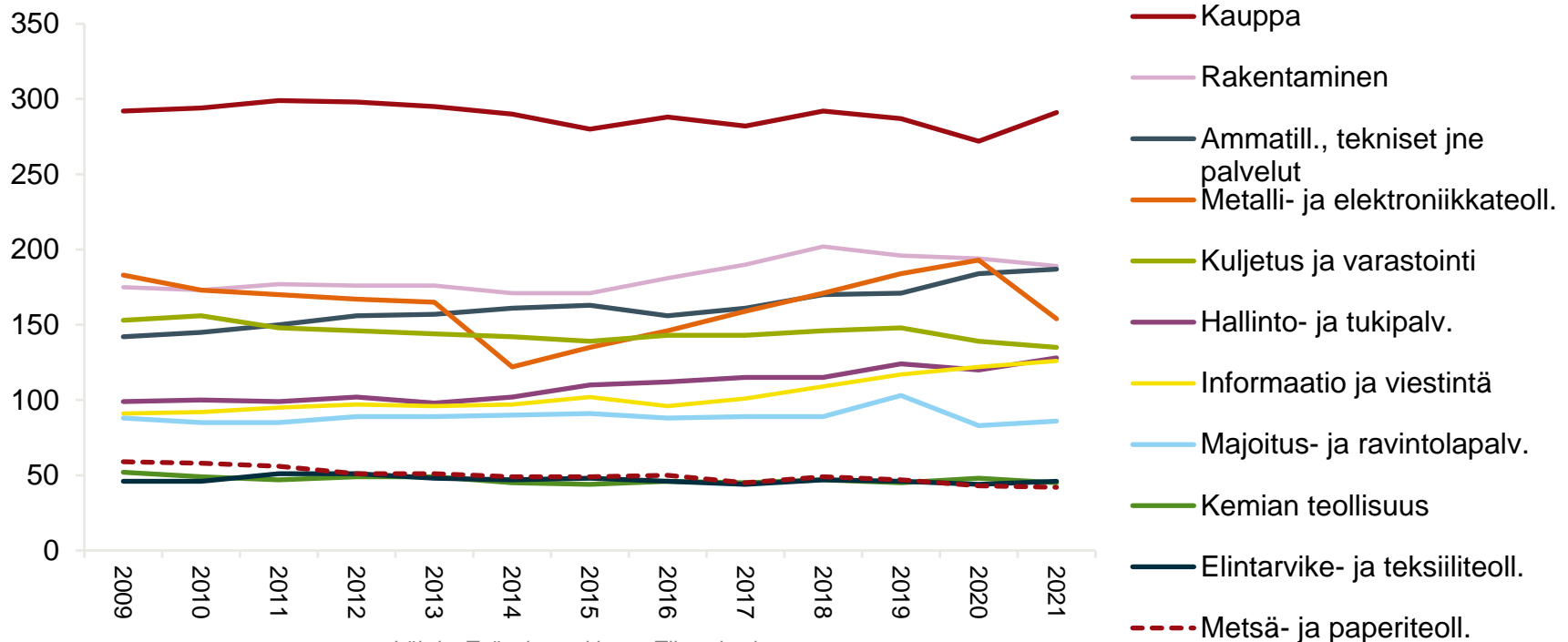
* Hintavaihteluista puhdistettu liikevaihto.



Työllisyyden kehitys kaupassa

Kauppa on elinkeinoelämän suurin työllistäjä

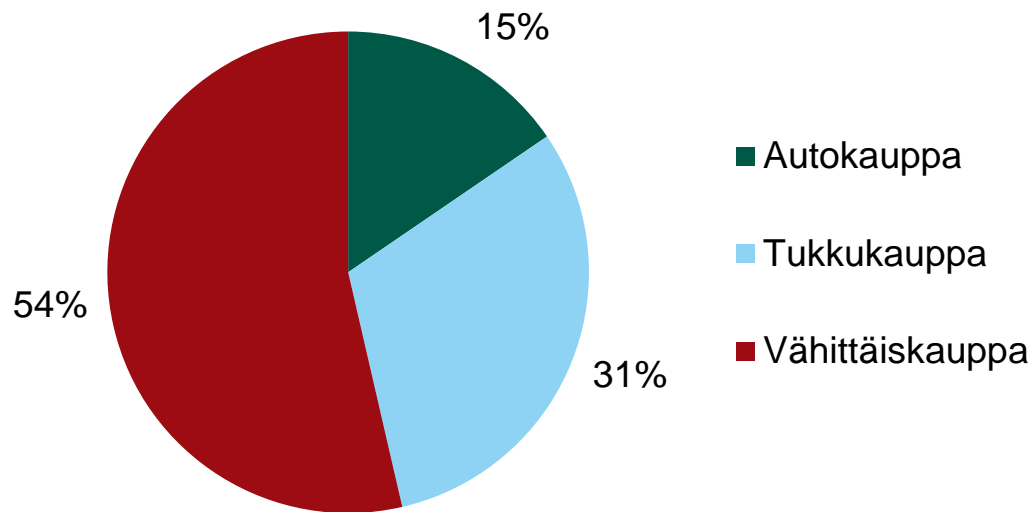
1 000 henkilöä



Lähde: Työvoimatutkimus, Tilastokeskus.

Kaupan työlliset 2021

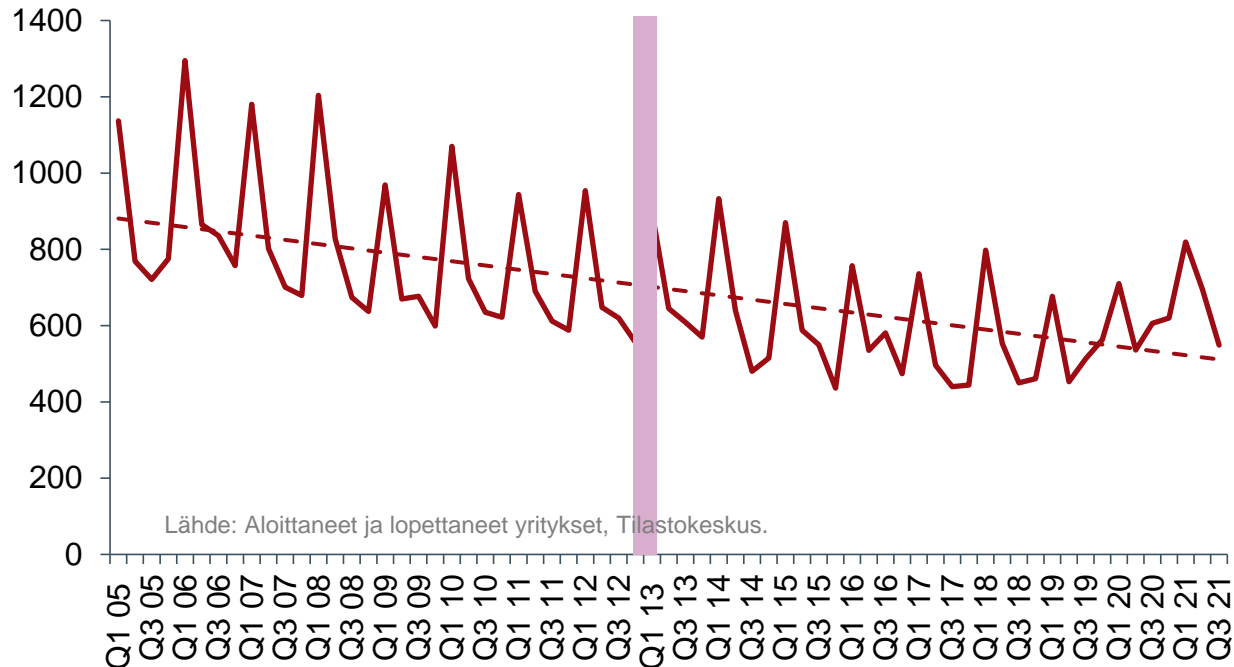
Yhteensä 291 000 työllistä



Lähde: Työvoimatutkimus, Tilastokeskus.

Uusia vähittäiskaupan yrityksiä perustettiin 2021 edellisvuotta enemmän

Aloittaneet vähittäiskaupan yritykset vuosineljänneksittäin, Q3 2021



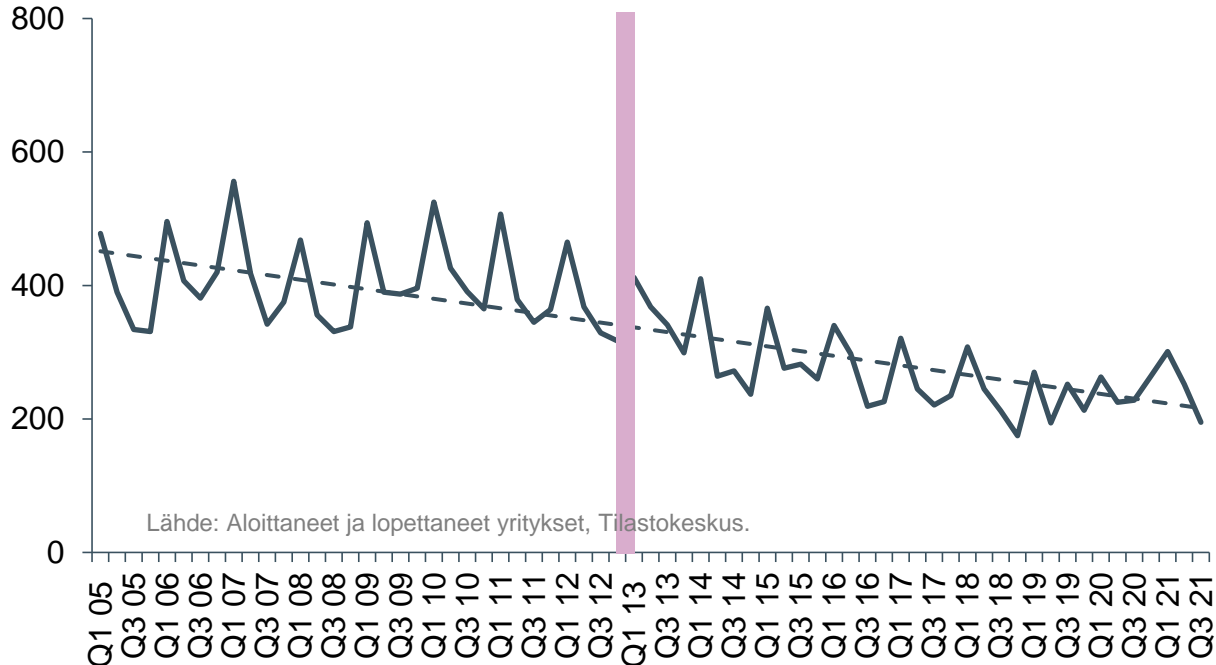
Viime vuoden kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä vähittäiskaupassa aloitti uusia yrityksiä 4 % vähemmän kuin vastaavana aikana 2013.

Uusia yrityksiä aloitti kuitenkin 11 % enemmän kuin 2020, eli pitkään laskenut trendi pysähtyi.

Huom! Vuoden 2013 kohdalla on tilastokatkos. Luvut ennen vuotta 2013 eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Uusia tukkukaupan yrityksiä perustettiin 2021 edellisvuotta enemmän

Aloittaneet tukkukaupan yritykset vuosineljänneksittäin, Q3 2021



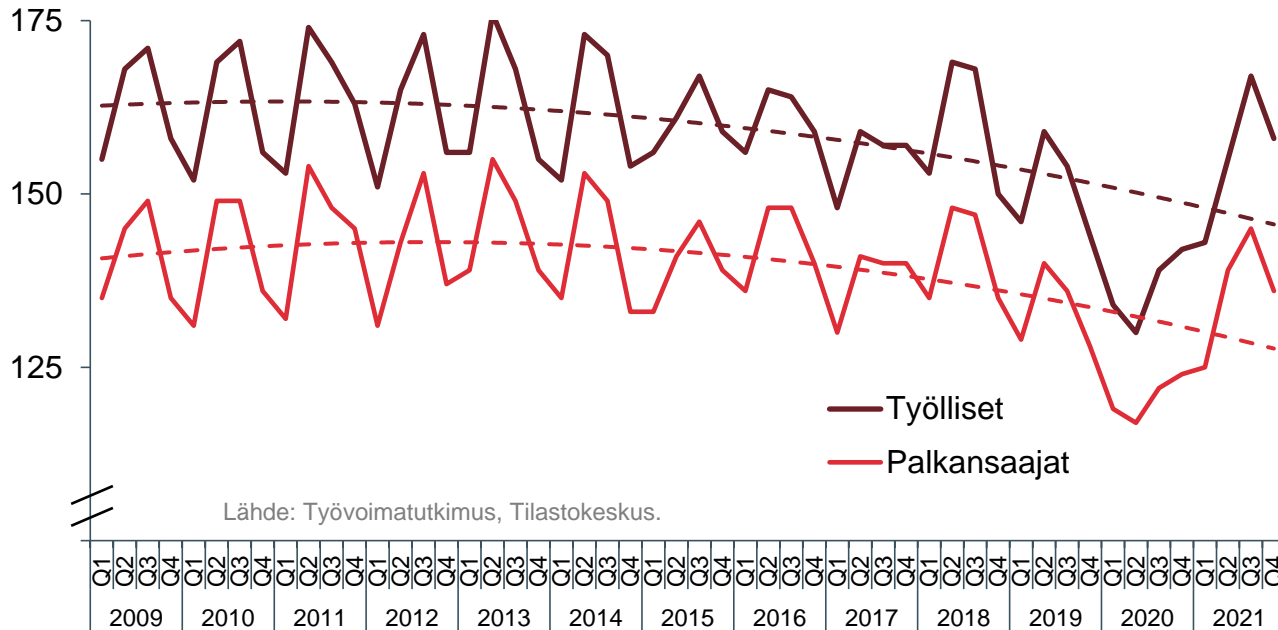
Viime vuoden kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä tukkukaupassa aloitti uusia yrityksiä 33 % vähemmän kuin vastaavana aikana 2013.

Uusia yrityksiä perustettiin kuitenkin 4 % enemmän kuin 2020, eli laskeva trendi pysähtyi.

Huom! Vuoden 2013 kohdalla on tilastokatkos. Luvut ennen vuotta 2013 eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Vähittäiskaupan laskeva työllisyyskehitys hidastui 2021

Työllisten ja palkansaajien määrä vähittäiskaupassa, 1 000 henkilöä



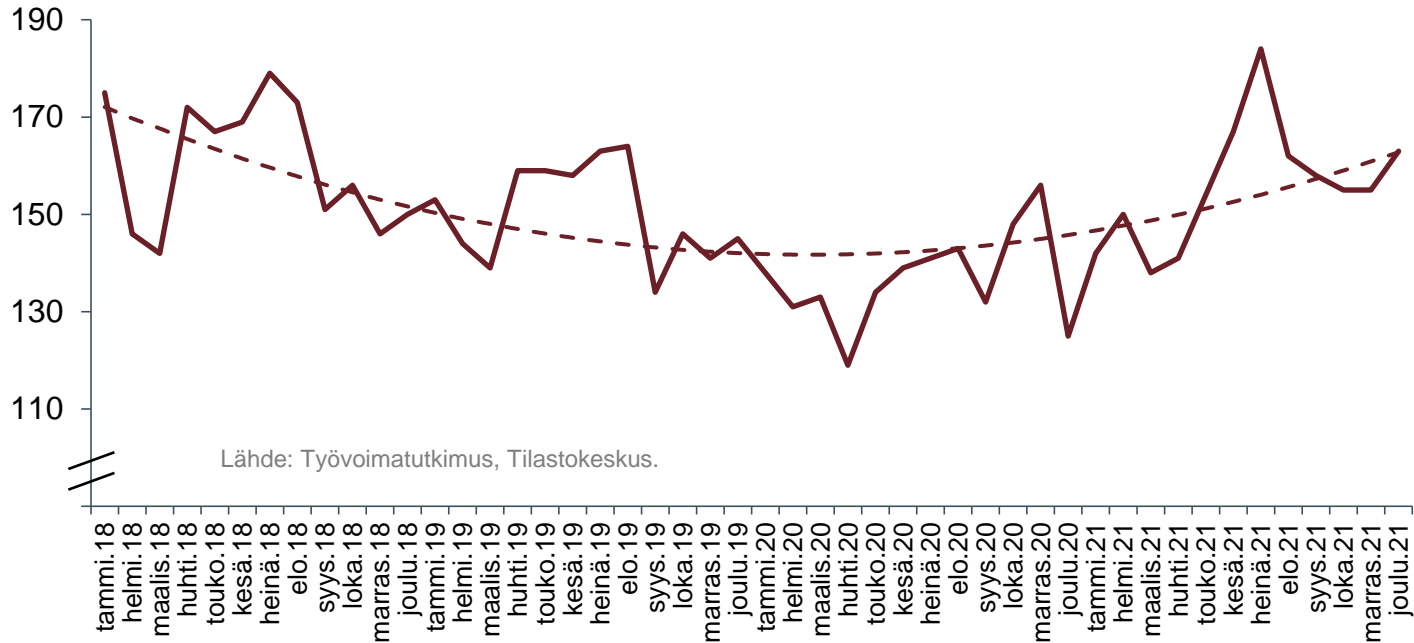
Tarve toimintojen tehostamiseen ja kustannustehokkuuteen ovat vähentäneet työvoiman kysyntää pitkällä aikavälillä. Kehitys tulee jatkumaan pandemian jälkeenkin.

Huom! Alle kolmeksi kuukaudeksi lomautetut tilastoidaan työllisiksi

Työllisten määrä vähittäiskaupassa

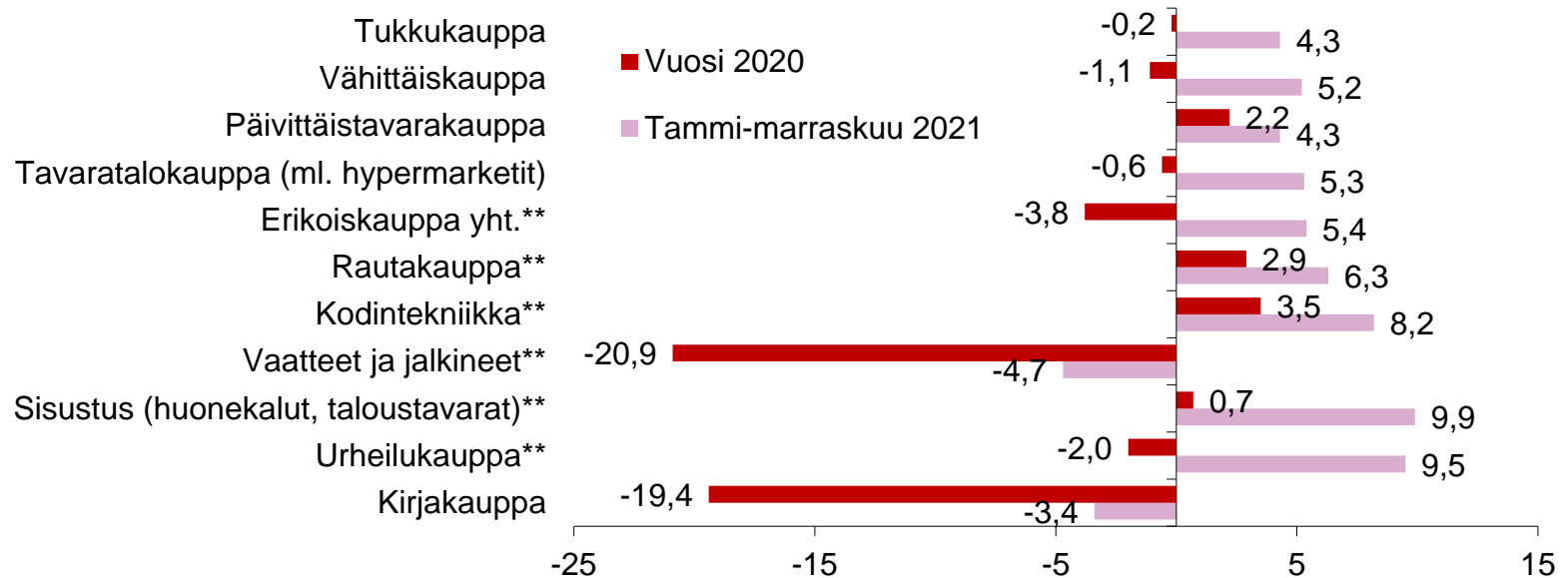
Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen mukaan

1000 henkilöä



Palkkasumman vuosimuutos kaupan joillakin toimialoilla

Vuosimuutos 2019–2020 ja tammi-marraskuun 2021 kumulatiivinen vuosimuutos, %

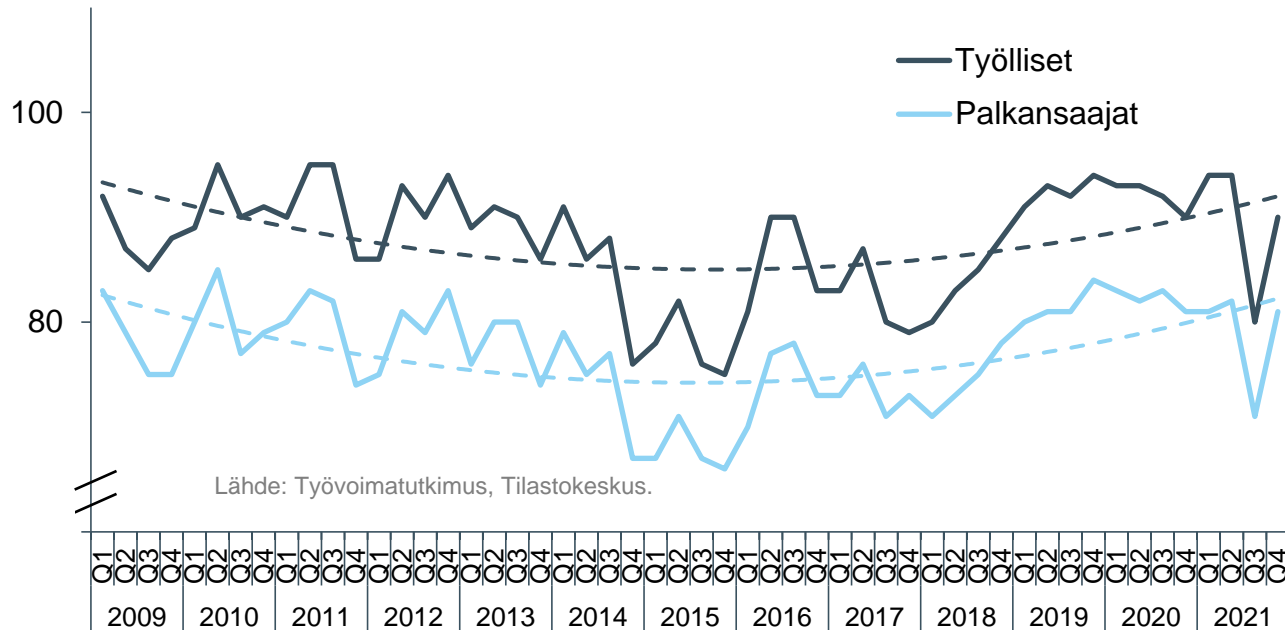


**Vähittäiskauppa erikoiskaupassa.

Lähde: Palkkasummakuvaajat toimialoittain, Tilastokeskus.

Rakentamisen ja teollisuuden suhdanteet ovat tukeneet tukkukaupan työllisyyttä

Työllisten ja palkansaajien määrä tukkukaupassa, 1 000 henkilöä

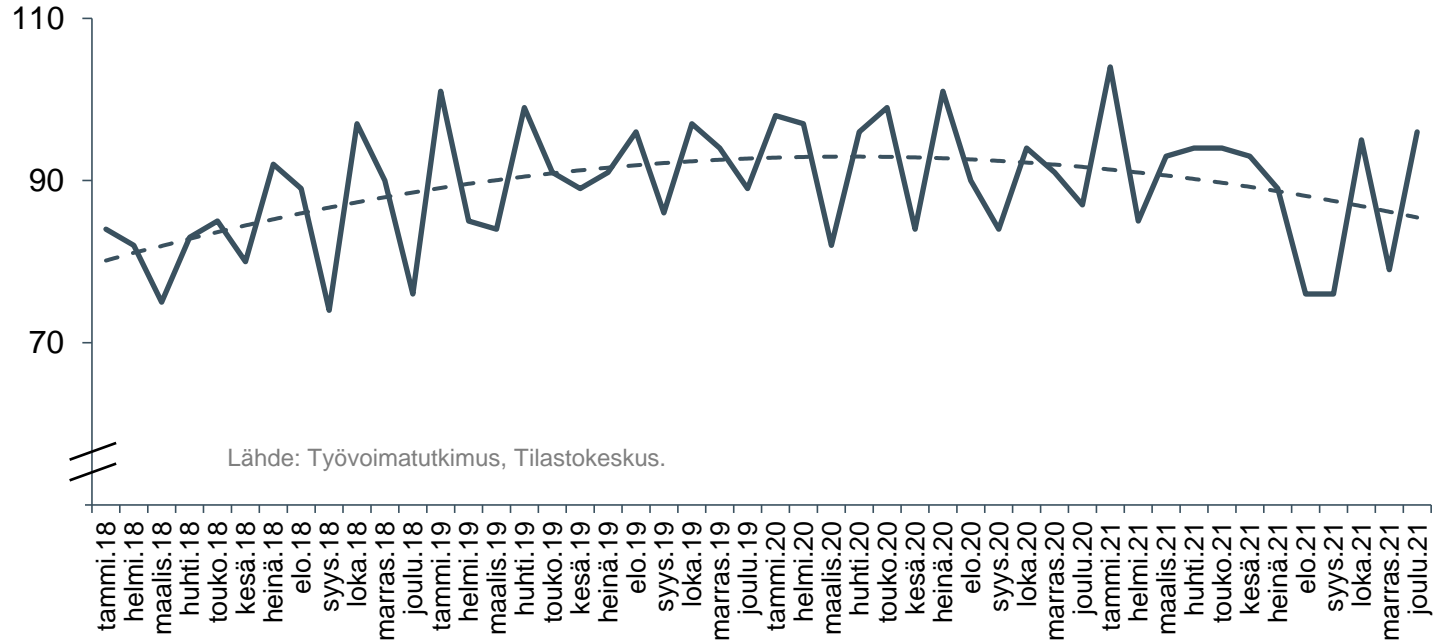


Muun muassa foodservice –tukkukauppa on menettänyt suuren osan liikevaihdostaan ja lomauttanut henkilökuntaa.

Huom! Alle kolmeksi kuukaudeksi lomautetut tilastoidaan työllisiksi

Työllisten määrä vähittäiskaupassa Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen mukaan

Työllisten määrä tukkukaupassa, 1 000 henkilöä



Kaupan yritysten määrä on laskenut, mutta pandemian aikana uusia yrityksiä perustettiin vilkkaasti

- Yritysten määrä on vähentynyt 2010-luvulla sekä vähittäis- että tukkukaupassa.
- Pandemian aikana uusia yrityksiä alettiin kuitenkin perustaa aikaisempaa enemmän. Ilmiö voi olla tilapäinen sattuma, mutta se voi olla myös merkki kaupan murroksen positiivisista vaikutuksista: kaupassa nähdään uusia ja houkuttelevia liiketoimintamahdollisuuksia.
 - Yritysten määrän väheneminen on johtunut kilpailun vaatimasta toiminnan tehostumisesta ja esimerkiksi valtakunnallisten tai kansainvälisten yritysten tai ketjujen laajentumisesta markkinoilla.
 - Yritysten määrän väheneminen ei ole yksinomaan huono asia, jos ja kun se johtuu tehokkuuden ja kilpailukyvyn paranemisesta.
 - Mitä enemmän kaupalla on pääkonttori-, tutkimus- ja kehitystoimintoja Suomessa harjoittavia yrityksiä, sitä suurempaa arvonlisää ala tuottaa ja sitä monipuolisempi ammattirakenne on.

Liikevaihto ei kaupan murroksessa välttämättä määrittele työllisyyskehitystä

- Työvoimakehityksen pitkä trendi on alkanut muuttua: Liikevaihdon määrän kehityksellä ei kaupassa ole enää yhtä vahvaa vaikutusta työvoiman tarpeeseen kuin aiemmin.
 - Kansainvälisesti yritykset pyrkivät hallitsemaan aikaisempaa paremmin kaupan toimitusketjuja ja lyhentämään niitä. Skaalaetuja haetaan mm. ketjuuntumisella, suurilla keskusvarastoilla ja hankintayhteistyöllä.
 - Kansainvälinen ja kotimainen kilpailu niin tukku- kuin vähittäiskaupassakin on lisännyt tarvetta toimintojen tehostamiseen ja kustannusten leikkaamiseen myös Suomessa.
 - Automatisaatio ja digitaalinen kehitys mahdollistavat tehostamisen ja tuottavuuden lisäämisen, eikä työvoiman määrää tarvitse aina kasvattaa palvelujen ylläpitämiseksi tai parantamiseksi.
- 2019 vähittäiskaupasta hävisi 9 000 ja 2020 noin 15 000 työllistä. Työllisyys vähentyi varsinkin erikoiskaupassa. Viime vuonna pandemia vahvasti työvoiman kysyntää vähittäiskaupassa, ja työllisyys nousikin 20 000:lla. Työllisyys kasvoi sekä päivittäistavara-että erikoiskaupassa.
- Tukkukaupassa pitkään jatkunut työllisyyden kasvu pysähtyi viime vuonna. Samalla kuitenkin pula ammattitaitoisista osaajista alkoi konkretisoitua.



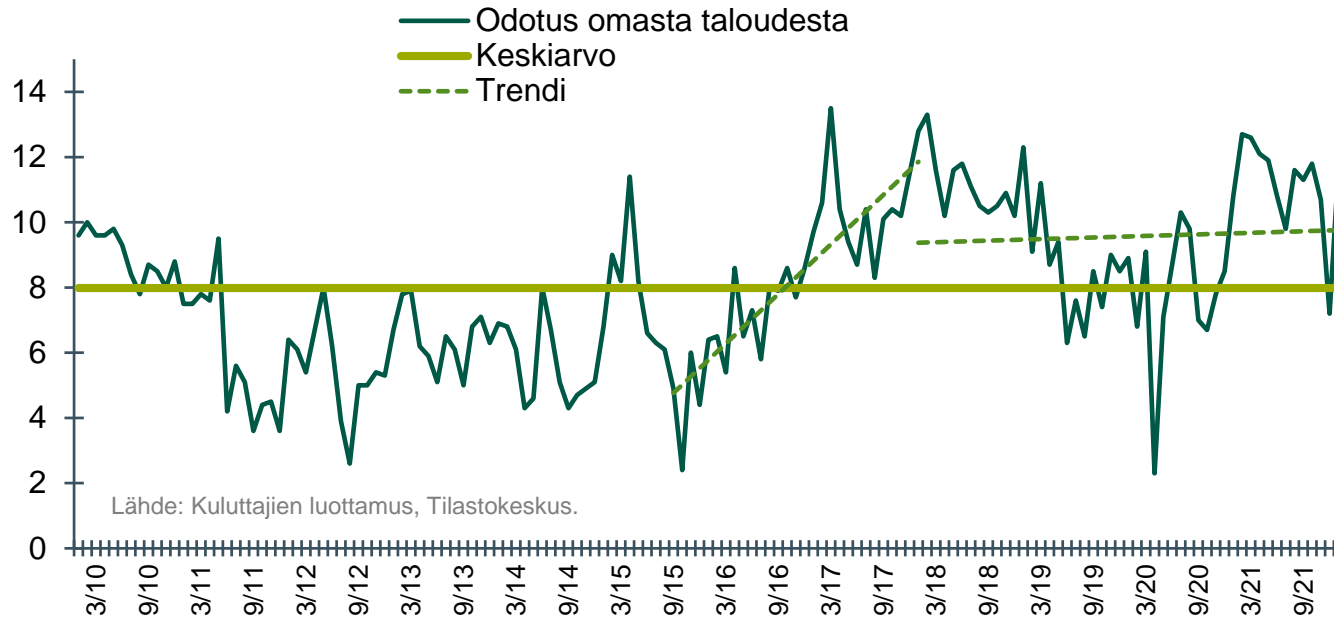
Kuluttajien odotukset lähitulevaisuudesta

Kuluttajien odotukset lähitulevaisuudesta

- Vähittäiskaupalle ja kuluttajapalveluja palveleville tukkukaupan aloille olennaisia kuluttajaindikaattoreita ovat kuluttajien odotukset omasta taloudesta seuraavalle vuodelle sekä odotukset omasta työllisyystilanteesta. Varsinkin indikaattori työttömyysuhasta on tärkeä, sillä epävarmuus omasta työllisyydestä voi laukaista varautumissäästämistä.
 - Kuluttajien odotukset omasta taloudesta seuraavan vuoden aikana olivat korkeimmillaan alkuvuodesta 2021. Kevään ja vuoden edetessä odotukset hieman hiipuivat, mutta ovat jälleen selvästi 2010-luvun ja vuoden 2019 keskiarvoja paremmat.
 - Kuluttajien työttömyyspelot lievenivät viime vuoden kesällä, mutta alkoivat taas hieman kasvaa loppuvuodesta. Odotukset ovat kuitenkin edelleen 2010-luvun keskiarvoa positiivisemmat.

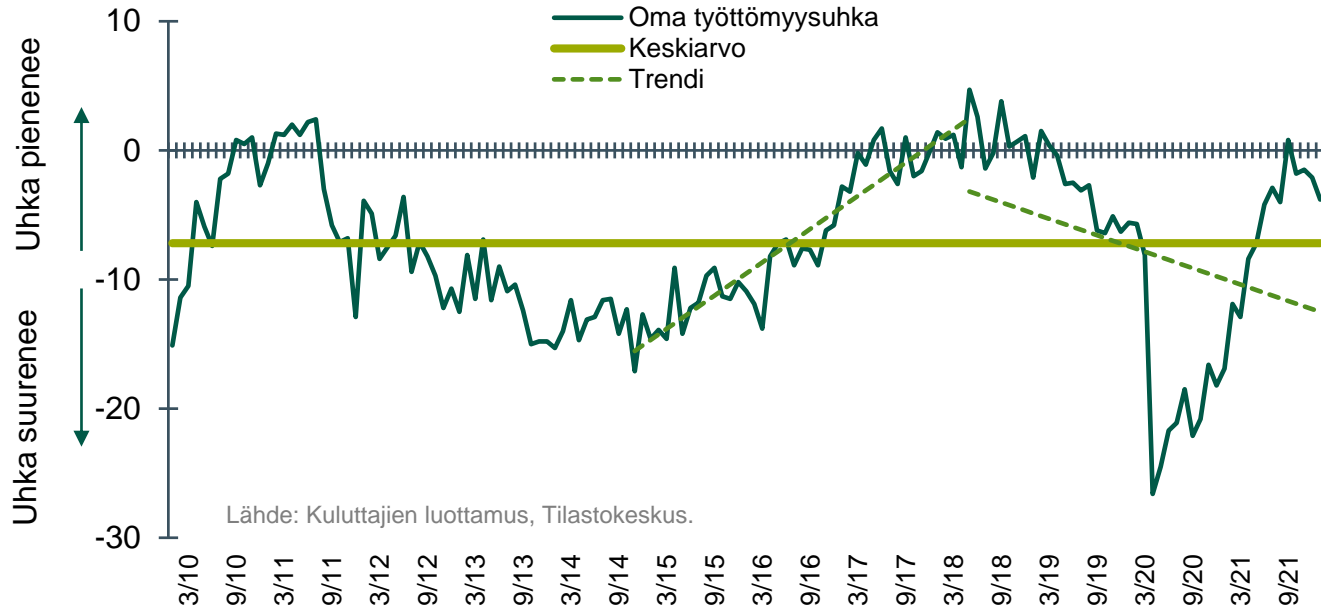
Kuluttajien odotukset omasta taloudesta ovat korkealla

Kuluttajien odotukset omasta taloudesta seuraavan vuoden ajan, saldoluku, tammikuu



Kuluttajien työttömyyspelot ovat 2010-luvun keskiarvoa lievemmät

Kuluttajien kokemus omasta työttömyysuhasta, saldoluku, tammikuu



Vähittäiskaupan liikevaihto ja työllisyys 2021–2024

Kauppan näkymät – taustaa

- Tänä vuonna talous kasvaa alle kolme prosenttia, minkä jälkeen kasvu hidastuu noin puoleentoista prosenttiin ja palaa lähemmäs pandemiaa edeltävää kasvu-uraa, jota hidastavat mm. ikääntyvä väestö ja raskas huoltosuhde sekä velkaantuminen.
- Sekä vienti että tuonti kasvavat tänä vuonna noin 5 prosenttia ja ensi vuonna hieman hitaammin.
- Yritysten investoinnit kasvavat tänä vuonna.
 - Kaupassa varsinkin T&K- ja digi-investoinnit sekä korjausinvestoinnit kasvavat.
- Inflaatio kiihtyy yli kahteen prosenttiin, ja pysyttelee sitkeästi runsaassa parissa prosentissa.
 - Raaka-aineiden ja energian kallistuminen, kohonneet rahtihinnat, pidentyneet toimitusajat sekä pula mm. komponenteista ja muista välituotteista kiihdyttää hintojen nousua sekä aiheuttaa tuotantotulppia ja heikentää varsinkin tukkukaupan, mutta myös vähittäiskaupan hankintaketjuja.

Kauppan näkymät – taustaa

- Yksityinen kulutus kasvaa tänä vuonna yli 3 prosenttia, mutta kasvu hidastuu tämän jälkeen.
 - Kotitalouksille kertyneet säästöt muodostavat ison potentiaalin yksityisen kulutuksen kasvulle. Pandemian jälkeinen kulutuksen kasvu ohjautuu kuitenkin suurelta osin muihin palveluihin kuin vähittäiskauppaan. Korona-aika on voinut jättää pysyvämpiä muutoksia kulutustapoihin, mikä voi näkyä yksittäisten kaupan alojen kehityksessä.
- Työllisten määrän kasvu jatkuu 2021–2024. Työllisyyskehitys vaikuttaa kotitalouksien ostovoimaan, luottamukseen ja siten kulutukseen ja vähittäiskaupan myyntiin. Työllisyyskehitys koko kansantalouden tasolla on erittäin tärkeää koko kaupalle.
- Osaajapula näkyy jo nyt tukku- ja vähittäiskaupan yrityksissä. Pula on laajaa kaikilla eri koulutusasteilla ja henkilöstöryhmissä.

Kaupan näkymät – taustaa

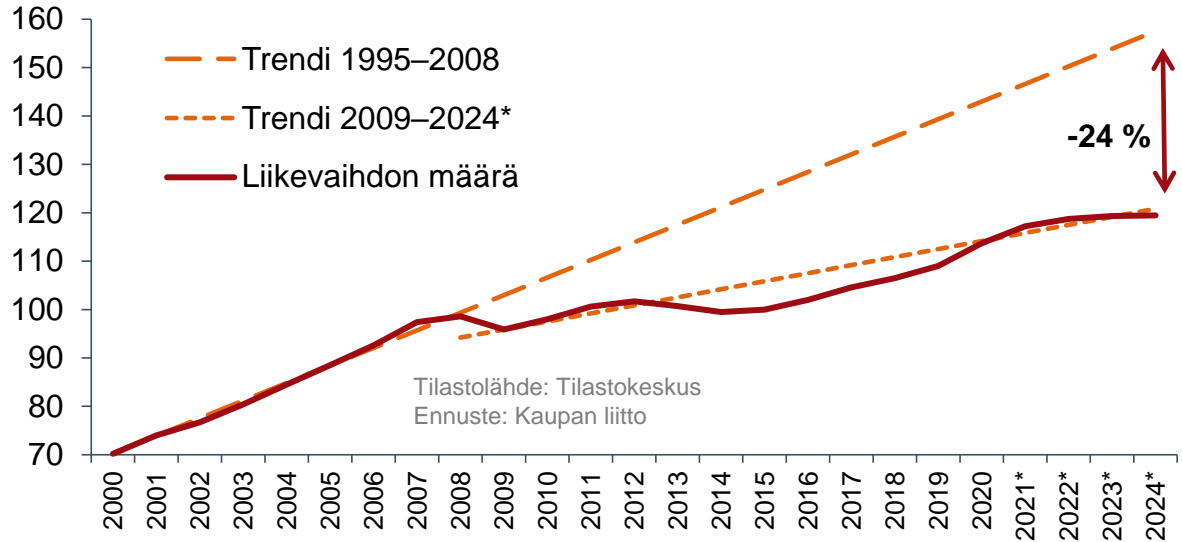
- Ennusteessa ei ole tehty oletuksia muista kuin jo tehdyistä vero- ja maksupäätöksistä.
- Ennusteessa on oletettu, että koronapandemian aiheuttamat rajoitukset poistuvat alkuvuoden aikana Suomessa ja Euroopassa.
- Kuluvan vuoden ja lähivuosien kasvuun liittyy alasuuntaisia riskejä.
 - Koronaviruksen uudet muunnokset voivat hidastaa maailmantalouden kasvua ja kysyntää.
 - Julkisen sektorin velkaantuminen ja talouden koronan jälkeinen sopeuttaminen lisäävät paineita mahdollisiin veronkorotuksiin. Toteutuessaan nämä söisivät ostovoimaa ja lisääisivät kaupan kustannuksia.
 - Väestön vanheneminen ja kaupungistuminen muuttavat kaupan rakenteita.
 - Epävakaa turvallisuuspoliittinen tilanne voi aiheuttaa hinta- ja muita shokkeja ja heikentää kansainvälistä talouskasvua.
- Kuluvan vuoden ja lähivuosien kasvussa voi olla myös positiivisia riskejä.
 - Yksityisen kulutuksen kasvu voi olla ennustettua vahvempaa ja inflaatiopaineet lievempiä.

Vähittäiskaupan kasvupyrähdys tasaantuu

Vähittäiskaupan liikevaihdon määräindeksi**

Liikevaihdon määrä** kasvaa tänä vuonna 1-1,5 %.

Seuraavina vuosina kasvu hidastuu alle prosenttiin, ja liikevaihdon kasvu nojaa lähes täysin hintojen nousuun.



* Kuluttajahintaindeksin vuoden 2017 painorakenteen mukaan runsas 40 % yksityisestä kulutuksesta on vähittäiskaupan tuotteita. Normaalisti suurin osa yksityisestä kulutuksesta ohjautuu muualle kuin vähittäiskauppaan, mm. asumiseen ja liikenteeseen.

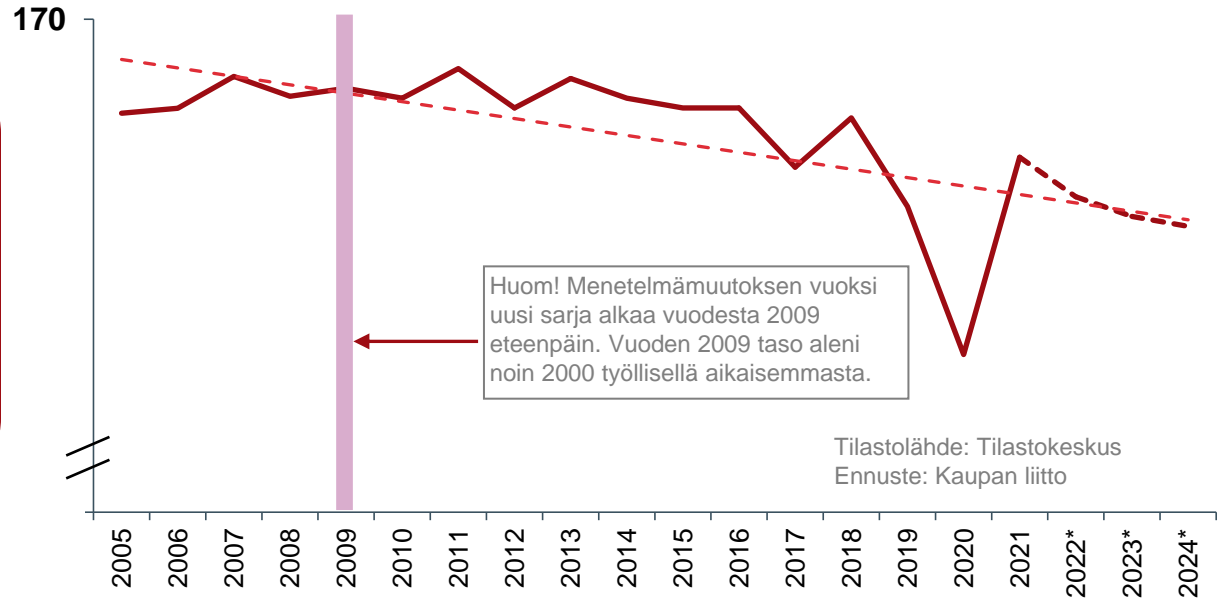
** Hintavaihteluista puhdistettu liikevaihto.

Vähittäiskaupan työllisyys palaa laskevalle trendille

Vähittäiskaupan työlliset*, 1 000 henkilöä

* Palkansaajat, yrittäjät ja yrityksessä työskentelevät yrittäjien perheenjäsenet

Kotimainen ja ulkomainen kilpailu ja toimintojen tehostuminen näkyvät vähittäiskaupan laskevassa työllisyystrendissä.



Lopuksi


- Ennakkotietojen mukaan vähittäiskaupan liikevaihdon määrä* kasvoi 2021 3,1 prosenttia, ja joulukuussa määrä pieneni 2,1 prosenttia.
- Liikevaihdon määrän kasvu vähittäiskaupassa jatkuu tänä vuonna, mutta selvästi pandemia-aikaa hitaampana, noin 1-1,5 prosentissa. Parin seuraavan vuoden aikana vähittäiskaupan liikevaihto nojaa lähes täysin hintojen nousuun.
 - Mahdollisilla pysyvämällä käyttäytymisen ja kulutustapojen muutoksilla on vaikutusta kaupan kehittymiseen.
 - Ensi vuonna vähittäiskaupan liikevaihdon määrän kasvu hidastuu noin puoleen prosenttiin.
 - Mitä hitaampana ja väliaikaisempana hintojen nousu toteutuu, sitä enemmän kulutuskysyntä ja ostovoima kasvavat ja sitä voimakkaammin vähittäiskaupan liikevaihdon arvo kasvaa.
 - Työllisyyden kasvu kansantaloudessa tukee vähittäiskaupan myyntiä parin seuraavan vuoden ajan.
 - Jos koronan jälkeisessä talouden sopeuttamisessa leikataan kuluttajien ostovoimaa veronkiristyksillä, vuodelle 2024 ennustettu lähes nollakasvu voi kääntyä negatiiviseksi.

* Hintavaihteluista puhdistettu liikevaihto.

Kiitos!

Jaana Kurjenoja
Pääekonomisti
Kaupan liitto

jaana.kurjenoja@kauppa.fi

 [@JaanaKurjenoja / kauppa.fi](https://twitter.com/JaanaKurjenoja)



KAUPAN LIITTO